

УДК 351:261.7

DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.85.3.6>

ВЗАЄМОДІЯ ПОЛІЦІЇ ТА НАСЕЛЕННЯ (НА ПРИКЛАДІ ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ)

Ніколенко Л.М.,
*доктор юридичних наук, професор,
провідний науковий співробітник
науково-дослідної лабораторії публічної безпеки громади
факультету № 2,
Донецький державний університет внутрішніх справ,
ORCID: 0000-0002-3437-6968*

Ніколенко Л.М. Взаємодія поліції і населення (на прикладі Великої Британії).

У статті досліджено особливості взаємодії поліції і населення (на прикладі Великої Британії). Визначено, що децентралізована політика будівництва системи правоохоронних органів у порівнянні з централізованою може мати ряд переваг, в тому числі стосовно врахування національних, культурних, релігійних та інших особливостей окремих регіонів країни, що дозволяє застосовувати найбільш ефективні механізми публічної безпеки.

Визначено, що принцип «policing by consent» («поліцейська діяльність за згодою») є центральним принципом у відносинах між поліцією та населенням, наголошує на співпраці між ними та законності, означає, що легітимність поліцейської діяльності ґрунтується на загальному консенсусі підтримки, який випливає з прозорості повноважень, чесності при здійсненні цих повноважень та відповідальності за діяльність.

Підкреслено, що для забезпечення добровільного дотримання закону, позитивних відносин з населенням поліція взаємодіє за допомогою інформаційно-пропагандистських програм, публічних консультацій та зустрічей, реалізуючи таким чином принцип громадської підтримки та співпраці.

Принцип мінімального застосування сили, визначає, що застосування сили поліцією має бути крайнім заходом, застосовуваним лише тоді, коли це необхідно та відповідає ситуації. При підготовці поліцейських їх навчають методам деескалації та заохочують до використання ненасильницьких методів, коли це можливо.

Зазначено, що принцип неупередженості і справедливості сприяє тому, що поліція забезпечує справедливість і рівність відносин з населенням, незалежно від раси, релігії, статі чи соціально-економічного статусу.

Принцип поваги до прав людини спрямований на повагу та захист прав людини з боку поліції, гарантуючи, що їхні дії не порушують громадянські свободи. Завдяки поєднанню законодавчої бази, суворої підготовки поліцейських, наявності механізмів підзвітності та залучення населення поліція Великої Британії прагне забезпечити, щоб її дії постійно захищали та поважали права людини. Це зобов'язання не тільки підвищує суспільну довіру, але й сприяє більш справедливому та рівноправному суспільству.

Збереження громадської довіри та забезпечення підзвітності поліції мають вирішальне значення для подальшої ефективності британської поліції.

Ключові слова: поліція, «policing by consent», принцип партнерства, Community Policing, взаємодія, міжнародний досвід.

Nikolenko L.M. Interaction between the police and the population (on the example of Great Britain).

The article examines the peculiarities of the interaction between the police and the population (on the example of Great Britain). It was determined that the decentralized policy of building a system of law enforcement agencies in comparison with the centralized one can have a number of advantages,

including taking into account the national, cultural, religious and other features of individual regions of the country, which allows the application of the most effective mechanisms of public security.

It is determined that the principle of «policing by consent» is a central principle in the relationship between the police and the population, emphasizes cooperation between them and legality, means that the legitimacy of policing is based on a general consensus of support that arises from transparency of powers, honesty in exercising these powers and responsibility for activities.

It is emphasized that in order to ensure voluntary compliance with the law and positive relations with the population, the police interacts with the help of informational and promotional programs, public consultations and meetings, thereby realizing the principle of public support and cooperation.

The principle of minimum use of force specifies that the use of force by the police should be a measure of last resort, used only when necessary and appropriate to the situation. Police officers are trained in de-escalation techniques and encouraged to use non-violent methods whenever possible.

It is noted that the principle of impartiality and justice contributes to the fact that the police ensure justice and equality of relations with the population, regardless of race, religion, gender or socio-economic status.

The principle of respect for human rights aims at the respect and protection of human rights by the police, ensuring that their actions do not violate civil liberties. Through a combination of a legal framework, rigorous police training, accountability mechanisms and public involvement, UK police are committed to ensuring that their actions consistently protect and respect human rights. This commitment not only increases public trust, but also contributes to a fairer and more equal society.

Maintaining public trust and ensuring police accountability are critical to the continued effectiveness of British policing.

Key words: police, «policing by consent», partnership principle, Community Policing, interaction, international experience.

Постановка проблеми. Взаємовідносини між поліцією та громадськістю є найважливішим аспектом будь-якого суспільства. Ці відносини суттєво впливають на ефективність правоохоронних органів та загальний суспільний порядок. У Великій Британії така взаємодія розвивалася протягом століть, під впливом правових, соціальних норм та історичних подій.

В останні роки взаємодія між поліцією та населенням у Великій Британії знову набула актуальності через декілька факторів. По-перше, зростання соціальних рухів, таких як Black Lives Matter, привернуло увагу до питань відповідальності поліції, расового профілювання та застосування сили. Сьогодні не вщухають масові протести на тлі резонансного вбивства дітей у місті Саутпорт. Поліція затримала близько сотні людей. Акції протесту в англійських містах переросли у сутички між протестувальниками й поліцією, а також між учасниками антимігрантської акції та їхніми опонентами. У заходах, що рекомендовані урядом є посилення співпраці з населенням [1]. По-друге, пандемія COVID-19 поставила перед правоохоронними органами безпрецедентні виклики, вимагаючи від поліції дотримання заходів охорони здоров'я, зберігаючи довіру суспільства. По-третє, дедалі більша залежність від технологій, в тому числі, таких як натільні камери та соціальні мережі, змінили динаміку взаємодії поліції та громадськості, як позитивно, так і негативно.

Ці аспекти підкреслюють важливість не тільки підтримки, а й подальшого розвитку позитивних відносин між поліцією та населенням. Ефективна поліцейська діяльність покладається на довіру та співпрацю громади, які необхідні для запобігання злочинам та забезпечення громадської безпеки. І навпаки, негативні відносини можуть привести до соціальних заворушень, порушення закону та загального відчуття незахищеності у населення.

Незважаючи на те, що Україна і Велика Британія країни не тільки з діаметрально протилежними правовими системами, режимом, законодавством, а й історичним минулим, що вплинуло на соціальний, економічний та політичний розвиток держав, для нас становить інтерес дослідження досвіду цієї країни. Велика Британія може стати прикладом європейської політичної та економічної стабільності в умовах багатонаціонального та мультикультурного суспільства. Велика Британія має одну з найуспішніших поліцейських систем серед європейських держав. Таким чином, актуальність дослідження зумовлена необхідністю вивчення досвіду зарубіжних країн в організації взаємовідносин поліції та населення, який можна використовувати для вдосконалення будь-якої правової системи шляхом запозичення, адаптації та апробації розвинутих принципів, методів та практик.

Стан дослідження. Проблема взаємодії поліції з населенням була і є предметом дискусій та обговорень не лише вчених, а і практичних працівників поліції, що говорить про необхідність подальших напрацювань. Зокрема, взаємодію поліції з населенням досліджували такі вчені, як: Р.І. Благута, О.М. Балинська, М.В. Голуб, О.В. Дячук, О.В. Кожухар, Н.П. Матюхіна, Н.А. Морозов, О.М. Музичук, Є.С. Назимко та інші. Але питання впровадження зарубіжного досвіду для реформування та будувannya відносин поліції з населенням потребує подальшого вдосконалення.

Таким чином, **метою даної статті** є дослідження взаємодії поліції та населення на прикладі Великої Британії, визначення особливостей та принципів покладених в її основу.

Вклад основного матеріалу. На відміну від України, яка має централізовану систему правоохоронних органів, у Великій Британії поліція не є централізованим органом, який охоплює правоохоронною системою всю країну. Істотну роль у формуванні цієї особливості відіграв політичний устрій Великої Британії як Сполученого Королівства, в якому окремі регіони самостійні та незалежні. У Сполученому Королівстві більша увага приділяється збереженню порядку та боротьбі з девіаціями, а в Україні увага приділяється захисту прав і свобод людини та громадянина, проголошених Конституцією.

Децентралізована політика будувannya системи правоохоронних органів у порівнянні з централізованою може мати ряд переваг, в тому числі стосовно врахування національних, культурних, релігійних та інших особливостей окремих регіонів країни, що дозволяє застосовувати найбільш ефективні механізми публічної безпеки.

Співпраця поліції Великої Британії з населенням будується на визначених принципах, які підкреслюють важливість схвалення громадськістю, мінімального застосування сили та участі громади в підтримці правопорядку та до яких можна віднести наступні принципи.

Принцип «policing by consent» («поліцейська діяльність за згодою») є центральним принципом у відносинах між поліцією та населенням, наголошує на співпраці між ними та законності, означає, що легітимність поліцейської діяльності ґрунтується на загальному консенсусі підтримки, який впливає з прозорості повноважень, чесності при здійсненні цих повноважень та відповідальності за діяльність. Концепція «поліцейської діяльності за згодою» є фундаментальною для розуміння взаємодії між поліцією та населенням у Великій Британії. Цей принцип, встановлений сером Робертом Пілом на початку 19 століття, передбачає, що легітимність поліції походить від згоди громадськості, а не через страх чи силу. Принципи поліцейської діяльності Р. Піла продовжують впливати на роботу британської поліції сьогодні.

Історично склалося так, що британська поліція намагалася відрізнити себе від військових, зосереджуючись на тому, щоб бути не тільки доступною, а й частиною суспільства, якому вони служать. Такий підхід допоміг зміцнити довіру та співпрацю між поліцією та населенням.

Принцип громадської підтримки та співпраці визначає, що ефективність поліцейської діяльності залежить від громадського схвалення та співпраці. Поліція прагне забезпечити добровільне дотримання закону, підтримуючи позитивні відносини з громадою. Для цього поліція взаємодіє з громадами за допомогою інформаційно-пропагандистських програм, публічних консультацій для підтримки довіри та співпраці.

Поліція співпрацює з різними місцевими організаціями, зокрема школами, підприємствами, благодійними організаціями та соціальними службами, для вирішення соціальних проблем, які сприяють розвитку злочинності. Завдяки спільній роботі над такими ініціативами, як програми роботи з молоддю, боротьби з наркотиками та надання послуг підтримки вразливим верствам населення в деяких районах знизився рівень злочинності.

Заслуговує на увагу діяльність благодійної організації Crimestoppers «зупини злочинця», яка надає можливість громадянину анонімно подзвонити на цілодобовий номер, щоб надати інформацію про злочин; або, як альтернативний варіант, люди можуть надіслати інформацію анонімно через веб-сайт Crimestoppers. Діяльність подібних організацій є корисним у разі коли громадяни не бажають звертатися до поліції напряму, або не впевнені, що інформація є правдивою, або бажають залишитися анонімами [2].

Також цікавий досвід активної співпраці поліції з вуличними пасторами (Street Pastors). Вуличний пастор – це церковний лідер або служитель церкви чи її член, який надає допомогу особливо молоді, які відчувають себе обділеними і маргіналізованими. Вуличні пастори, спілкуючись із людьми на вулицях, забезпечують участь церкви у вирішенні питань безпеки та захисту населення від злочинів [3].

Принцип мінімального застосування сили, визначає, що застосування сили поліцією має бути крайнім заходом, застосовуваним лише тоді, коли це необхідно та відповідає ситуації. У Великій Британії поліцейські не мають зброї при патрулюванні. При підготовці поліцейських їх навчають методам деескалації та заохочують до використання ненасильницьких методів, коли це можливо. Цей принцип допомагає зберегти суспільну довіру та зменшує ймовірність конфлікту.

Принцип неупередженості і справедливості сприяє тому, що поліція забезпечує справедливість і рівність відносин з населенням, незалежно від раси, релігії, статі чи соціально-економічного статусу. Вимога справедливості є загальною і необмеженою властивістю, яка включає в себе, з-поміж іншого, принцип неупередженості та недискримінаційного підходу. Поліція діє справедливо, коли вона повністю поважає позиції і права кожної особи, з якою вона має справу при виконанні нею своїх обов'язків. Справедливість повинна застосовуватися в усіх аспектах роботи поліції, але особливе значення вона набуває в її відносинах з населенням. Вимога безсторонності передбачає, наприклад, щоб поліція поводитися гідно і не приймала жодну сторону в спорі, щодо якого ведеться розслідування. У випадку порушень поліція не повинна висловлюватися з питання про винуватість. Більше того, неупередженість вимагає, щоб персонал поліції утримувався від будь-яких видів діяльності, не пов'язаних з поліцією, які могли б їм заважати виконувати свої завдання повністю неупереджено або створювати у населення враження про це. Загальний принцип недискримінаційного підходу і рівності є основоположним елементом міжнародного права в сфері прав людини. Після прийняття Протоколу № 12 до Європейської конвенції з прав людини цей правовий інструмент містить загальну заборону дискримінації. Сфера захисту від дискримінації поширюється зараз на права, гарантовані Європейською конвенцією з прав людини, на особисті права, гарантовані безпосередньо національним законодавством або через зобов'язання державних органів, і на акти, прийняті органами влади на виконання їхніх дискреційних повноважень або на будь-які інші акти, що приймаються подібними органами, наприклад, поліцією [4].

Принцип прозорості і підзвітності визначає, що діяльність поліції повинна бути прозорою та підзвітною громадськості, якій вона служить. Дотримання цього принципу здійснюється шляхом регулярного звітування, використання натільних камер для документування взаємодії, які допомагають забезпечити відкритість дій поліції у разі перевірки.

Принцип партнерства Community Policing у Великій Британії – це комплексний підхід, який передбачає постійний діалог, співпрацю та взаємну підтримку між поліцією та населенням. Community Policing була розроблена в розвинутих демократичних країнах. На її основі були проведені найбільші реформи органів поліції США, Канади, Великої Британії, країн Західної Європи. Реформи привели до змін власних компонентів поліцейської роботи, а саме: форм, методів, характеру та змісту співпраці, орієнтації взаємодії з населенням та громадськими інститутами. Зосереджуючись на зміцненні довіри, вирішенні проблем, пов'язаних із громадою, і співпраці з різними зацікавленими сторонами, цей принцип допомагає створювати безпечніші та стійкіші спільноти. Успіх цього підходу залежить від постійної прихильності як поліції, так і громади працювати разом для досягнення спільних цілей. Реалізується через ряд стратегій та ініціатив, які наголошують на співпраці між поліцією та громадами, які вони обслуговують.

Велика Британія є країною, де взаємодія з населенням є досить розвинутою та має багато форм. Офіційний сайт британської поліції пропонує достатньо велику кількість інформації для бажаючих допомогти поліції для забезпечення правопорядку. Наприклад, «Спеціальні констеблі» – група підготовлених добровольців, які підтримують місцеву поліцію та працюють разом з нею. Спеціальними констеблями можуть стати будь-які громадяни незалежно від професії, які пройшли спеціальну підготовку. Вони мають такі самі повноваження як і поліцейські, навіть носять таку саму форму, але працюють не більше 4-х годин на тиждень у місцевій поліції. Беручи участь в усіх аспектах діяльності поліції (відповідають на дзвінки, патрулюють, працюють в школах, надають допомогу в різних ситуаціях, контролюють та регулюють дорожній рух тощо), спеціальні констеблі є прямим зв'язком поліції і громади, адже самі є її представниками. Крім того, розвинута волонтерська форма участі Police Support Volunteers – це цивільні добровольці, які витрачають свій час на допомогу у виконанні завдань, які доповнюють обов'язки, що виконуються співробітниками поліції і іншим персоналом поліції, що допомагає звільнити офіцерів і персонал для виконання ключових оперативних обов'язків. Функціями добровольців є як надання послуг по боротьбі зі злочинністю та адміністративної діяльності, так і відстеження повідомлень про злочини та інциденти з представниками громадськості [5]. Діяльність поліцейських волонтерів приносить значну користь поліцейській службі і місцевим громадам [6].

Крім того, поліція регулярно організовує консультації з громадськістю, збори в мерії та форуми, де члени громади можуть висловити свої проблеми, надати відгуки та обговорити місцеві проблеми безпеки безпосередньо з правоохоронними органами. Такі зустрічі дозволяють поліції збирати інформацію про пріоритети та проблеми громади, допомагаючи формувати місцеві поліцейські стратегії та забезпечуючи задоволення потреб громади.

Програми Neighborhood Watch залучають жителів для забезпечення безпеки своїх громад. Члени громади обмінюються інформацією про підозрілу діяльність і підтримують один одного в запобіганні злочинам.

Принцип переважання попередження над покаранням підкреслює, що поліцейська діяльність має бути зосереджена на запобіганні злочинам, а не просто на реагуванні на них. Реалізується через різні стратегії та практики шляхом здійснення профілактичних заходів, таких як освіта громади, громадські патрулі тощо. Такий підхід спрямований на запобігання злочинам, зменшення кількості рецидивів і збереження довіри суспільства до правоохоронних органів.

Принцип поваги до прав людини спрямований на повагу та захист прав людини з боку поліції, гарантуючи, що їхні дії не порушують громадянські свободи. Завдяки поєднанню законодавчої бази, суворої підготовки поліцейських, наявності механізмів підзвітності та залучення населення поліція Великої Британії прагне забезпечити, щоб її дії постійно захищали та поважали права людини. Це зобов'язання не тільки підвищує суспільну довіру, але й сприяє більш справедливому та рівноправному суспільству.

Ці принципи є невід'ємною частиною підтримки позитивних і ефективних відносин між поліцією та населенням у Великій Британії. Вони допомагають гарантувати, що поліцейська діяльність здійснюється за згодою громади, зміцнюючи довіру, співпрацю та спільне зобов'язання дотримуватись закону.

У Стратегії по профілактиці та попередженню порушень у Великій Британії відзначається, що досягнення значного і стійкого скорочення визначених порушень, можливо тільки за рахунок того, що уряд, правоохоронні органи, бізнес і громадськість працювали разом над попередженням і профілактикою. Тільки завдяки спільній взаємодії можна підтримати безпеку та захист громадян [7].

Висновки. На підставі вищезазначеного можна наголосити, що взаємодія між поліцією та населенням у Великій Британії є складною та багатогранною, що ґрунтується на історичному принципі «policing by consent» «поліцейської діяльності за згодою». Хоча цей підхід традиційно сприяв позитивним відносинам між поліцією та громадськістю, сучасні проблеми, такі як расове профілювання, застосування сили та вплив технологій, погіршили ці відносини. Збереження громадської довіри та забезпечення підзвітності поліції мають вирішальне значення для подальшої ефективності британської поліції. В залежності від розвитку суспільства повинні розвиватися стратегії взаємодії поліції та населення, забезпечуючи, щоб принципи справедливості, прозорості та поваги до прав людини залишалися центральними для поліцейської діяльності у Великій Британії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Капустянська І. У Британії продовжуються масові протести після вбивства дітей у Саутпорті. *LB.ua*. URL: https://lb.ua/world/2024/08/04/627765_britanii_prodozhuyutsya_masovi.html.
2. Crimestoppers. URL: <https://crimestoppers-uk.org/>.
3. Street Pastors. URL: <https://www.streetpastors.org/>.
4. Recommendation of the Committee of Ministers to member states on the European Code of Police Ethics. URL: https://hrea.org/wp-content/uploads/2021/02/Recommendation-Rec200110_European-Code-of-Police-Ethics_Ukrainian.pdf.
5. Crime and policing in England, Wales and Northern Ireland. URL: <https://www.police.uk/volunteering/>.
6. Медведенко С.В. Зарубіжний досвід взаємодії поліції з громадськістю на прикладі Великої Британії та Бельгії. *Актуальні проблеми держави і права*. 2019. С. 135–142.
7. Modern Crime Prevention Strategy. *Home office*. URL: https://assets.publishing.service.gov.uk/media/5a8197cf40f0b62305b8fc96/6.1770_Modern_Crime_Prevention_Strategy_final_WEB_version.pdf.